

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА

з української літератури

на тему: Художня візуалізація реального/уявного у романі
Юрія Винничука «Аптекарь»: танатологічний аспект

Студентки групи СЛ(укр)03-21
Спеціальності 014 Середня освіта
спеціалізації 014.01 Українська мова і
література, освітньої програми
Українська мова і література,
англійська мова, зарубіжна література
Королькової Лілії Сергіївни

Допущена до захисту «___» _____ року

Науковий керівник
проф. Мейзерська Т. С.
Завідувач кафедри
проф. Шимчишин М. М.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ЄКТС ____

КИЇВ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 РЕАЛІЗАЦІЯ УЯВНОГО/МІФОЛОГІЧНОГО ТА РЕАЛЬНОГО У ТВОРАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	5
1.1. Міфологічні архетипи й феномен чаклунства в українській літературі....	5
1.2 Художня візуалізація реального у творах української літератури. Екфразис у сюжетній лінії роману Ю. Винничука «Аптекарь».....	8
РОЗДІЛ 2 УРБАНІСТИЧНА ТАНАТОЛОГІЯ У РОМАНІ Ю. ВИННИЧУКА «АПТЕКАР».....	11
2.1 Смерть як таємниця та жорстокість.....	11
2.2 Образ ката у культурному контексті Львова 16-го століття	16
ВИСНОВКИ.....	19
РЕЗЮМЕ.....	20
RESUME.....	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	22

ВСТУП

Вірування нашого народу мало унікальні риси, які висвітлювали у своїх творах українські письменники. Усе потойбічне та незбагненне розумувало як страх, так і захоплення. І вже у 16 столітті, коли чаклунство та чари були під забороною, народ усе ще мав певні уявлення про відьом та чаклунів. Їх боялися, тому існували покарання та смертні вироби за це. Цю тему і піднімає Оріїв Винничук, особливо увагу приділяючи ставленню до смерті у людей.

Актуальність теми полягає в тому, що смерть та потойбіччя завжди були цікаві та актуальні для людства. Вона хвилює нас і сьогодні, у XXI столітті. Ми намагаємося зрозуміти, що таке смерть. Твори літератури, які порушують цю тему, допомагають нам висловити свої страхи та роздуми про смерть, поглянути на неї з іншого боку. У творі «Аптекарь» тема смерті глибоко розкрита та варта дослідження. Також представлення реального та уявного у творі має свої специфічні риси, які тісно пов'язані з міфологією, що важливо знати українцям для розуміння культури свого народу, витоків та початків вірувань предків.

Об'єктом дослідження є роман «Аптекарь».

Предмет дослідження – танатологічний аспект у художній структурі роману «Аптекарь», тема смерті, співвідношення уявного/міфологічного та реального в образній системі твору.

Мета дослідження: розкрити засоби зображення реального та уявного в образах твору «Аптекарь» та скласти танатологічний портрет міста Львова в 16-му столітті.

Завдання:

1. Дослідити реалізацію реального та міфологічного у творах української літератури.
2. Проаналізувавши роман «Аптекарь», дати характеристику Львову 16-го століття щодо сприйняття населенням смерті.
3. Провести зіставний аналіз образу ката.

Роман Юрія Винничука «Аптекарь» як твір, що проймає читача глибоким зануренням у психологію персонажів, виграшно висвітлює важливий аспект – танатологію, або науку про смерть.

Аналізуючи художній світ твору, слід наголосити на візуалізації як інструменті розкриття теми смерті. Винничук майстерно використовує образи, метафори та стилізацію для того, щоб передати читачеві танатологічні аспекти. Письменник переносить нас у світ, де реальне і уявне переплітаються, взаємодіючи в контексті життя та смерті.

У контексті танатології Винничук досліджує не лише сам процес смерті, а й її вплив на життя та сприйняття світу героями. Він вдається до художнього відтворення того, як смерть може трансформувати індивіда, як вона впливає на його стосунки, цінності та бачення реальності.

Робота присвячена вивченню різних аспектів художньої візуалізації, а також темі смерті у романі «Аптекарь», що стане важливим внеском у розуміння танатологічних мотивів. Вивчення твору Винничука дозволить глибше осягнути взаємодію між реальністю та уявленням, втіленою в образах героїв, що переживають та відображають танатологічні виміри свого існування.

РОЗДІЛ 1 РЕАЛІЗАЦІЯ УЯВНОГО/МІФОЛОГІЧНОГО ТА РЕАЛЬНОГО У ТВОРАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Феномен чаклунства та міфології в українській літературі

Чаклунство та міфологія є одними з найдавніших і найпоширеніших тем у світовій літературі. Вони використовуються для створення атмосфери таємничості, а також для дослідження таких тем, як добро і зло, життя і смерть, природа людської душі. Українська література не є винятком. У ній також можна знайти чимало творів, у яких чаклунство і міфологія відіграють важливу роль.

Чаклунство в українській літературі найчастіше зображується як небезпечна сила, яка може бути використана як для добра, так і для зла. Академічний словник української мови пояснює термін «чаклунство» так: «за старовинними марновірними уявленнями — магичні дії, рухи й замовляння, за допомогою яких нібито можна вплинути на людей і природу» [13].

Чаклуни та відьми часто виступають як негативні персонажі, які використовують свої здібності, щоб нашкодити іншим. Однак є й позитивні приклади чаклунства, коли воно використовується для допомоги іншима або для захисту від зла. До прикладу, Рута у творі «Аптекарь» Ю. Винничука не є негативним героєм, хоча й перейняла від батька вміння чаклувати.

Войтович В. у книзі «Міфи та легенди давньої України» пише: «Наші пращури по кожному не терпіли рабства. Для них все довкола було одухотворене і повне сил. Творилися боги вогню, неба, землі, води, вітру, лісу, поля... Все в природі мало своє людське обличчя: у струмків — свій голос, зорі дивляться на землю, дощ запліднює землю, а земля, в свою чергу, народжує трави і квіти...» [2].

Наші пращури по-особливому ставилися до природи та надавали явищам важливого значення, одуховнюючи їх. Видатні українські письменники зверталися до міфологічних тем та

відкривали завісу вірувань українців. Потаємний та невідомий світ духів і божеств викликав захоплення та приковував увагу. Такі письменники, як Леся Українка, Михайло Коцюбинський та Іван Франко знаходили натхнення в українській міфології та зверталися до неї у своїх творах.

Одними з найпоширеніших міфологічних персонажів в українській літературі є русалки, водяники, лісовики, домовики. Вони впливають на життя людей та можуть виступати і як добрі, і як злі персонажі.

Чаклунство і міфологія в українській літературі є важливим культурним феноменом. Вони відображають традиційне вірування українського народу і допомагають зрозуміти його культуру та світогляд.

Українська література має свої особливості у зображенні чаклунства та міфології. До них можна віднести такі:

1. Змішування християнських та язичницьких елементів. У багатьох українських творах чаклунство та міфологія зображуються в контексті християнської релігії. Однак у них також можна знайти елементи язичництва, які відображають традиційне вірування українського народу.

2. Надання чаклунству та міфології реалістичних рис. У багатьох українських творах чаклунство і міфологія є не лише фоном для сюжету. Вони часто виступають як реальні сили, які впливають на життя людей. Міфічні істоти стають головними героями творів, вступають у контакт зі світом людей.

3. Використовування чаклунства та міфології для дослідження соціальних та філософських проблем. У багатьох українських творах чаклунство і міфологія використовуються для дослідження таких проблем, як добро і зло, життя і смерть, природа людської душі. Завдяки порівнянню та зіставленню двох світів - міфічного та реального з'являється розуміння, що часто світ людей буває набагато жорстокішим, ніж світ міфічний. Тоді виникають питання про важливість людських принципів та сенсу існування людської душі.

Чаклунство та міфологія є важливою і невід'ємною частиною української літератури.

Потаємний міфологічний світ української літератури відкриває нам загадкове і заглиблює у вірування наших нащадків, тож потрібно плекати та вивчати самотню та оригінальну міфологію нашої культури.

1.2 Художня візуалізація реального у творах української літератури. Екфразис у сюжетній лінії роману Ю. Винничука «Аптекарь»

Художня візуалізація реального у творах української літератури – це процес створення художнього образу реального світу за допомогою мовних засобів. Вона є одним із найважливіших елементів художньої творчості, оскільки дозволяє письменнику передати читачеві своє бачення світу, ідеї та почуття.

У творах української літератури художня візуалізація реального може здійснюватися за допомогою різних мовних засобів, таких як:

1. Детальний опис конкретних предметів, явищ та подій. Цей прийом дозволяє читачеві побачити реальний світ таким, яким його бачить письменник. Наприклад, у творі Івана Нечуя-Левицького «Кайдашеवासім'я» детально описано хату Кайдашів, їхній одяг, їжу, звичаї та побут.

2. Використання образних засобів, таких як метафори, порівняння, епітети, гіперболи та інші. Ці засоби допомагають письменникам створити яскраві та виразні образи реального світу.

3. Використання пейзажу. Пейзаж може бути використаний для створення атмосфери твору, для вираження емоцій героїв або для розкриття певної ідеї. Наприклад, у творі Івана Франка «Захар Беркут» пейзажі Карпатських гір створюють атмосферу героїчного епосу, а також відображають внутрішню боротьбу героїв.

Письменники звертаються до екфразису, щоб транслювати та розкрити читачеві образи та описи. Екфразис (грец. 'έκφρασις — виклад, опис) – розкриття засобами художнього слова ідейно-естетичного змісту творів літератури, живопису, скульптури, архітектури тощо [14].

Уже з першої сторінки твору «Аптекарь» Ю. Винничука відкривається багатий світописів та образів. «Вона біжить лісом, чорним і непривітним, ковзаючи у своїх легких чобітках та зашпортовуючись за хмиз і коріння, ожина шарпає стегна, гілки висмикують волосся...» [1, ст. 3] – перші рядки твору. Юрій Винничук починає свій твір із опису втечі дівчини від переслідувачів. Тут використано безліч епітетів, щоб слова змогли відобразити внутрішні стани героїв та атмосферу загалом. Явища природи, почуття та описи – це інструменти, якими влучно оперує автор, даруючи читачеві занурення у твір.

Важливим є й реальне у творі Винничука. Описам Львова приділено значну частку твору, він мальований у всій своїй красі. Містичність та буденність, жорстокість та кохання – усе це про Львів у романі «Аптекарь». «Місто було оточено не тільки подвійним муром, але ще й широким ровом, а за ровом зі східного боку тягнувся від одної до другої рами земляний вал, що висотою дорівнював міському мурові, виростаючи завдяки сміттю та будівельного лому» – описуючи детально інший бік міста, автор показує справжнє життя без прикрас та романтизації, де біля брами лежать груді сміття та бруду і ніби промовляють, що за фасадом будь-чого ховається справжнє – огидне.

Автор висловлює свою думку про Львів дуже цікаво, порівнюючий його з вродливою жінкою, яка знає собі ціну: «Хоча Львів – місто-хамелеон. Мінливе і непостійне, як вродлива жінка, як вродлива жінка, яка знає собі ціну» [1, ст. 248]. Таким Львів може здаватися і зараз, у 21 столітті.

«Запахи Львова не відрізнялися від запахів інших міст, тисячі гнилих випарів витали у повітрі, підіймаючись від м'ясарень, гарбарень і фарбарень, від безлічі печей, у яких згорали дрова, солома і торф, перепліталися вони із запахами сірки і смоли, з зогнилою городиною у підвалах ринку, роблячи повітря важким та навіть видимим» [1, 133 ст.] – ще один опис Львова, точніше саме запаху міста, яке пахне зовсім не кавою та шоколадом,

як нині його асоціюють, а смородомгнилих продуктів та інших відходів. Запах – незрима річ, яку Винничук зміг показати та намалювати в уяві читача. Під час прочитання твору вмикаються й активно працюють сенсорні відчуття, тож можна й справді ніби відчути запахи за допомогою своєї уяви.

Щодо опису уявного, то у творі знаходимо чарування та спілкування з потойбічним світом. «Рута бачила, як повітря ставало зримим, як воно вурдилося на очах, мов скисле молоко на вогні, як виникали у ньому фігури і постаті, хоч розпливчасті, але впізнавані, з крилами і довгими руками, з розкуйовдженим волоссям і з обличчями, які мінялися форми» [1, 34 ст.] – не так легко змалювати потойбічні сили, а Винничук фантастично з цим упорався. Автор описує досить детально навіть потойбічний світ, який викликає у читача страх, тривогу чи захоплення. Образ твору – це не просто герої чи поняття, які існують; вони оживають та розростаються в уяві тих, хто читаєвір.

На жаль, не всі критики оцінили майстерність Винничука та його вміння будувати сюжет. Віктор Сороченко у рецензії «Не дуже чудодійний бальзам. Рецензія на роман Юрія Винничука «Аптекарь» пише: «Протеці декорації лишаються просто порожніми. Так і зяють пусткою. Бо потужного сюжету до них не завезли. Головні персонажі — пласкі та ходульні. Крихта інтриги помирає десь на середині твору, придушена важким каменем банальності. Дія то ледь цідиться по краплині, то раптом, ближче до фіналу, починає фонтанувати диким струменем, вивергаючи дешевий саспенс і штампи у стилі другорядних голлівудських бойовиків. В яких глобальний «бабах» і кінець світу вдається зупинити лише на останній секунді відліку. Тут лезо Меча Відплати зупиниться біля шиї головного героя також у останню мить. Про щови, звичайно ж, здогадаєтесь ще за 30 сторінок до хепі-енду» [7].

Отже, у творі «Аптекарь» Ю. Винничука наявні детальні й глибокі описи реального та уявного, які не просто торкаються душі та переносять в

історичну епоху, а й змушують уявучитача активно працювати та вмикають сенсорні відчуття.

РОЗДІЛ 2 УРБАНІСТИЧНА ТАНАТОЛОГІЯ У РОМАНІ Ю. ВИННИЧУКА «АПТЕКАР»

2.1 Смерть як таємниця та жорстокість

Кожна культура вміщує свій дух у міста, які стають невмирущими легендами. Львів - місто з воістину магічною аурую. Львівські вулички стають сценою, де може виступити кожен, хто зазірне у їхню душу. Львів є особливим містом, тож не дивно, що воно стало ареною для подій твору «Аптекарь». Юрій Винничук переплітає нитки містики та чаклунства із повсякденністю життя людей, де існують свої правила та закони. Лукаш, який переїздить у це місто й вимушено живе в ньому під чужим іменем, повністю занурюється у його таємниці.

У цьому романі Львів з'єднує між собою людей абсолютно різних, і кожен герой має свою таємницю та живе своє життя, сподіваючись зберегти свій секрет нерозгаданим: у когось це вийде, а хтось усе ж змушений буде розкрити свій секрет. Особливо влучно, що автор обрає Львів як тло подій, бо це місто з історією та загадкою.

Люди віддавна уникали обговорення смерті, обмежуючи себе ніжними висловами, які розсіюють темну тінь цього загадкового явища. Схожі мовні табу існують в різних мовах, де замість прямого «померти» вживаються образні вирази, що вказують на перехід у інший світ або використовують метафори, щоб обминути безпосереднє вживання терміну. У праці Гроне Н. «Постмодерністський дискурс роману Ю. Винничука «Аптекарь»: танатологічний аспект» наводяться такі приклади: в англійській мові говорять «to go» (піти), «to take the ferry» (сісти на паром), або «to hop off the twig» (зістрибнути з гілки). У німецькій мові – «die Augenschliessen» (закрити очі), «heimgehen» (піти додому). Італійці говорять «ritornare a nulla» (повернутися до нуля), а іспанці – «irse al otro potrero» (відправитися на інше пасовище). Французи вживають вирази типу «casser sa pipe» (зламати свою трубку) чи «l'ildit bonsoir à la compagnie» (він попрощався з компанією). Навіть саме слово

«кладовище» уникається, замінюючись перифразами як «місцевічного спокою», «God'sacre» (Боже поле) у англійців, «derheiligeOrt» (святимісце) у німців, «chacarita» (маленька ферма) у іспанців чи «boulevarddesalloges» (подовжений бульвар) у французів[10]. Багато людей розглядають смерть як тему, якої слід уникати, і, відповідно, виховують своїх дітей згідно з цим підходом. І коли стикаються з втратою близької людини, утікають від прямого сповіщення про смерть, намагаючись спростити погані вісті чи перефразувати, щоб сповіщення про втрату не було таким болючим. Наприклад, висловлюються, що людина «пішла на небо» або «поїхала в довгу подорож». На перший погляд це може здатися менш болісним, аніж сказати, що хтось помер, проте рано чи пізно правда стає відома. Це може викликати ще більший біль та розчарування у дитини, яка розуміє, що їй не сказали правду. Сучасне ставлення до смерті відрізняється від минулого, і хоча страх перед нею завжди існував, наше уявлення про неї зазнало змін.

Невизначеність перед смертю виступає важливим елементом духовного життя людини. Незнання цього явища залишається непереборним, не дивлячись на прогрес у сфері знань у історії людської цивілізації. У науковій статті «Постмодерністський дискурс роману Ю. Винничука «Аптекарь»: танатологічний аспект» автори Грона Н., Дорожко Т. та Недашківська Я. пояснюють: «Ставлення до смерті – це одна з найбільших проблем, з якою не одні стикається людина у своєму житті і яка є невирішеною (у літературі, мистецтві, філософії) [10].

Протягом усього свого свідомого існування людина спрямовує свої зусилля на подолання страху неминучості смерті. Страх перед невідомим, що криється за завісою смерті, змушує людину більше аналізувати власне життя та шукати як скрапи та щасливі моменти. І лише усвідомлюючи неминучість смерті, можна прожити щасливе та насичене життя.

У романі «Аптекарь» Ю. Винничука помічаємо певний захват від смерті.

Коли населення міста приходило на страту то очікувало видовища, тож кат мусив навчитися відрубувати голову звинувачуваному особливим чином: «Страта мечем – то тобі не ціпом і навіть не шаблею махати. Маєш бути майстром, – казав він. – Мусиш завдати удару доземно з найбільшою прецизійністю. Боякщо засуджений в останню мить сіпнеться або спробує вирватися, меч потрапить нижче або вище. Тоді не вдасться відсікти голову одним махом. Люди побачать, як страченець страждає, як йому з рота булькоче кров, а він щенамагається дихати, і це дихання доволі гучне» [1, 93 ст.]. Народ же ніби все чекав нової забавки та видовища, чекав, коли наступного грішника, який завинив більше, ніж вони, покарають, відрубавши голову. Таким чином населення відчувало полегшення, адже хтось у цьому світі все ж гірший та грішніший, ніж вони самі. Але думка, що кожен може згодом покласти свою голову на пеньок та лишитися голови, все ж лякала: «Страх, з яким злочинець сховався на поміст, випромінював на людей і проймав їх вірою в себе, вірою в те, що їм ніколи не доведеться повторити цей шлях, бо вони не такі, вони інші, кращі...» [1, 94 ст.].

Автор особливо яскраво розкрив тему смерті у творі. Кожна сцена із катуваннями чи стратами наповнена деталями, де читач ніби й сам може стати глядачем дійства смерті: «...другий підмайстер був спритніший і підхопив голову за волосся та показав натовпу, який схвально загудів, очі мертвої голови мегнули і заплющилися, а вустароззявилися. Підмайстер, показавши голову на всі чотири боки світу, шпурнув її до коша. На помості тим часом кидалося в судамах безголове тіло, цвиркаючи кров'ю на всі боки з розрубаної шиї, аж натовп мусив відступити трохи назад, охкаючи та зойкаючи, бо бризки летіли уже перед носами роззяв. Коли ж тіло в решті завмерло, тиша запанувала така, що чути було, як кров, стікаючи з помосту, скрапувала в кам'яний жолоб і тоненьким дзюрком стікала, перемішуючись із болотом і сміттям. Тоді лише люди почали розходитися, а їх немісця зайняли пси, що жадібно хлебтали ще теплу кров, скалили зуби і

гаркотіли.» [1, 115 ст.].

Увага читача прикута до дійства смерті. Юрій Винничук дає читачеві відчути себе учасником «свята смерті», занурюючи в детальні описи та задіюючи зорові, слухові та дотикові відчуття. Читач відчуває той жахливий запах теплої (живої) крові, він так само дивиться на обезголовлене тіло та думає про те, хто ж у творі буде наступним, хто покладе свою голову на пеньок та зробить дієво для місцевих хроззяв. Целяє, але повне занурення в текст допомагає осмислити буття тутешніх людей, побачити їхні страхи та переживання. Смерть є для людей водночас як і найбільшим страхом, так і полегшенням та насолодою, особливо коли вони споглядають страту. Смерть керує людьми дивним чином: вони живуть, щоб не покласти свою голову на пеньок страти, але з радістю споглядають, як страчують інших.

Смерть у творі також супроводжується детективною лінією і пов'язує героїв між собою, а щено мовстає початком нового етапу життя для кожного героя. Саме через смерть сестри у творі постає Юліанна, яка приховує своє ім'я та представляється, як Лоренцо. Смерть батька Рути змінює хід подій, оскільки після цього героїня потрапляє у всілякі перипетії. Смерть Мартина змушує Лукаша переїхати до Львова під ім'ям друга.

У творі «Аптекарь» зустрічаємо цілий розділ, присвячений дню морани. У цей день львів'яни поминали небіжчиків. Навесні, коли прокидається природа, вважається, що прокидаються також і душі померлих. Тому люди майстрували собі маски предків, які померли від мору чи холери або іншої «напасті». Не важливо, чиця маска та костюм пасували та були гарними - головне таким чином вшанувати предків. Ба навіть, люди могли вийти на вулицю голими, бо в цей день зникав сором. Юрій Винничук описує мотивацію цього свята так: «Усі зусилля цього культу були спрямовані на те, аби подолати панічний страх перед моровою смертю, а повернення померлих у їхній зовнішній оболонці скидалося на

спробує виправити у днях проминутих, коли людина була ще жива, але не отримала тієї уваги і тих почесей, на які заслуговувала» [1, 359 ст.].

День морани супроводжується надзвичайним еротизмом та хтивістю. Важко уявити, що на один день все місто, яке зазвичай є культурним та моральним, перетворюється на таке, де немає правил та законів: «...пари усамітнювалися і віддавалися несомовитому шаленству, забиваючись у затишні закамарки, ховаючись у брами, ба навіть вилазячи на дахи...» [1, 362 ст.]. Не дивно, що цю ніч та свято стало ареною для жахливої помсти: серійного вбивства кривдників сестри Юліани. Темна ніч стала покривалом та заховала в собі страшні смерті і звирізання мязиків. Не можна було б вигадати кращого часу для такої помсти, як день, коли усі люди на вулицях одягнені в мерців та поклоняються смерті. Львів у творі Винничука – місто загадок та містики, місто кохання та змін. Тут смерть зуміла стати головною героїнею свята, а жителі навчилися знаходити зі смертю спільну мову.

2.2 Образ ката у культурному контексті Львова XVI століття

Катування і страти були звичайним явищем у Львові 16-го століття. Місто було центром торгівлі та комунікацій і домом для людей різних культур і релігій. Це призвело до соціальної напруженості, яка часто провокує до насильства та конфліктів. Задля контролю населення використовували різні види катувань та страт.

Катування використовувалося для вилучення зізнання від підозрюваних у злочинах. У статті Гуміної О.М та Ковалю М.М «Форми та види катування» автори зазначають: «Як можна побачити з історії, мотиви катування були такі: покарання за злочин; публічна демонстрація з метою залякування глядачів; примушування зізнатися у вчиненні злочину або відкриття кусятаємниці; насолода від завданих мук» [11].

Кат у місті був ключовою особою, часто кати виконували і роль наглядачів за будинками розпусти. Звичайно в'язниця та катівня також були підвідповідальністю стратника. Який шлях мали пройти кати, аби сам процес бивства чи тортур ставав роботою та звичайною справою? Процес становлення та трансформації таких людей досить детально описано у творі «Аптекарь». Одним із головних героїв твору є чоловік Каспер, який працює у Львові на посаді ката. Він постає перед читачем самотнім та відчуженим чоловіком. Люди обходять його стороною та не сідають у корчмі біля нього. Він має свій власний кухоль у корчмі для пиття спиртних напоїв, бо інші навіть не наважаться ділити посуд із Каспером. Він ідеально та без емоцій виконує свою роботу, але приречений жити в самоті. Чи обирав Каспер таке життя? «Кат міста Львова Каспер Яніш перебрав свій вельми поважний фах від батька, ката міста Сянока, у якого був за підмайстра...» [1, 87 ст.] – свою професію Каспер перейняв від батька та із самого малку вчився майстерності бивати та катувати.

Кожен житель міста мав розуміння, що скоївши певний гріх та порушивши закон, повинен буде отримати покарання. Тому був складений перелік страт за кримінальні вчинки: «Усі види страт були виразно покласифіковані, і

злочинець, чекаючи вироку суду уже і сам добре знав свій рішєнець. Злодіїв за крадіжку, яка перевищувала три гроші, страчували. За крадіжку, здійснену вдень, карали мечем, а вночі – мотузкою...» [1, 94 ст.].

Усі деталі та особливості Каспер знав із самого дитинства, у його психологічному світі вже склалася картина і він розумів, що цю справу йому доведеться успадкувати від батька та нести з собою по життю.

Розмірковуючи про потребу міста у катівартосказати, що Каспер завжди мав роботу. Якщо ж страти були не у Львові, то його, у разі потреби, кликали навіть із інших міст. Також кат виконував ще одну неприємну роботу - виносив нечистоти за межі міста, щоб запах відходів не заважав життю містян. Отож зранку Каспер у супроводі чотирьох татар виходив у місто, де люди, зморщивши носи, виливали містгорщиків. Така нелегка праця ката. Але місто потребувало такої людини, тому ця професія була потрібна.

Важко досягнути психологічний стан Каспера. Якою ж була його мета в житті та в чому сенс такого життя? Знаходимо відповідь на це запитання в тексті твору: «Єдиною метою могло бути бажання стати катом таким самим славним, як і його батько чи Гануш, а то й перевершити їх у майстерності... бо юрба, що прагне видовища, мусить його отримати, і його завдання – зробити це видовище незабутнім, щоб ті люди, які його зневажають, могли ще довго про це говорити» [1, 150 ст.].

Стати таким самим вправним катом, як і батько - чи цей сенс життя вкладається у розуміння? Але Каспер, який виріс та дізнався про майстерність вбивства із юних років, бажав досягти досконалості у цій сфері. Жити, щоб відбирати життя. Вагому роль у такій його меті відігравали і люди, які не приймали Каспера, а насміхалися та зневажали його. Коли навколо не лишається друзів, хіба тоді самотність та жаль не беруть верх? Можемо припустити, що підтримка та позитивне соціальне оточення могло б внести корективи у світогляд персонажа.

Ще один яскравий приклад ката в українській літературі зустрічається у творі М. Коцюбинського «Personagrata», де перед читачем постає Лазар - в'язень,

який виконує страти. Але він зовсім відрізняється від Каспера. Лазар мусить вбивати, адже перед ним стоїть вибір: або його життя, або життя приреченого на страту. Лазар відчуває глибокий душевний біль, який зводить його з розуму, йому видяться його жертви: «Одної ночі прийшов до нього той, що залишив на спомин великі очі. Сів на постелі край ліжка, там, коло ніг і межі ними почалась розмова. Він: За щоти мене вбив? Лазар: Хіба я знаю? Звеліли» [6]. Лазар та Каспер – обидва мусять вбивати, але є різниця між ними: Каспер сам обрав бути катом, а Лазаря примушували. Шлях становлення ката – це складний процес зміни психологічного стану людини. Якщо Лазар був змушений убивати, але не бажав цього і сприймав це, як свою кару, то Каспер вбачав у цьому свою роботу.

Усе ж, кременний і безжальний на перший погляд Каспер, який відбирає життя у інших, все-таки мав серце, яке шукало любові та яке любило красу. Каспер використовує своє право врятувати зовсім юну дівчину Руту, яка має бути страченою через підозру у ворожінні. Це варте поваги та захоплення. Дівчина мусила погодитися на сімейне життя із Каспером, щоб лишитися живою, хоч її душа протилася цьому. На жаль, Каспер так і не знайшов взаємної любові та лишився самотнім.

Кат – людина, яка мусить бути жорстокою та безсердечною, адже її головне завдання – вбивати та катувати. Та Каспер у творі Винничука відкривається читачеві не як безжальний виконавчий наказ, а як чуттєвий та журливий, трагічний образ. Автор наділив Каспера гідністю та чеснотами більшими, ніж у багатьох вельмож та чиновників.

ВИСНОВКИ

Отже, тема чаклунства та містики є популярною серед українських читачів. Образи русалок, водяників, лісовиків чи домовиків давно існують в українській літературі, і чаклунство як частина української культури часто переплітається із релігійними темами та міфологією.

У романі «Аптекарь» поєднуються два світи: реальний та уявний. Реальне у творі представлено різноманітними описами та художніми засобами. Львів як головне місце подій твору описаний Ю. Винничуком так майстерно та детально, що події твору немовоживають в уяві читача. Уявне ж у романі візуалізовано за допомогою описів чаклунств, міфологічних створінь та потойбічного світу.

Особливою увагою вартий образ ката, який є ключовим героєм роману. Він пройшов складну трансформацію, щоб навчитися катувати та страчувати людей, але бачимо, що його душа завжди прагнула чогось глибокого та ніжного. Образ Каспера є трагічним.

РЕЗЮМЕ

У курсовій роботі проаналізовано художню візуалізацію реального та уявного у романі «Аптекарь» Юрія Винничука та зосереджено увагу на танатологічному аспекті твору. Автор

вдало використовує різноманітні літературні засоби щоб створити живописні образи, які не лише передають фізичні аспекти смерті, але й висвітлюють психологічні та емоційні реакції персонажів на цей вище.

Важливим аспектом роботи є розкриття того, як роман стає полем для рефлексії над природою та значенням смерті. Аналіз взаємодії реального та уявного в творі підкреслює вміння автора передавати не лише реальні (зримі) речі, такі як описи Львова, а й дослідивши вірування українців докладно візуалізувати світ містичних речей, де існують відьми та чорти.

Таким чином, робота сприяє не лише глибшому розумінню творчості Ю. Винничука, але й стає підґрунтям для обговорення загальних аспектів людського існування. Дослідження роману «Аптекарь» приводить до висновку, що письменник володіє високим рівнем художньої майстерності та зробив важливий внесок у сучасну українську літературу.

RESUME

The course work analyzes the artistic visualization of the real and the imaginary in the novel *The Apothecary* by Yuriy Vynnychuk and focuses on the thanatological aspect of the work. The author successfully uses a variety of literary means to create picturesque images that not only convey the physical aspects of death, but also highlight the psychological and emotional reactions of the characters to this phenomenon.

An important aspect of the work is to reveal how the novel becomes a field for reflection on the nature and meaning of death. The analysis of the interaction between the real and the imaginary in the work emphasizes the author's ability to convey not only real (visible) things, such as descriptions of Lviv, but also, having studied the beliefs of Ukrainians, to visualize in detail the world of mystical things, where witches and devils exist.

Thus, the work contributes not only to a deeper understanding of Yuriy Vynnychuk's work, but also becomes a basis for discussing general aspects of human existence. The study of the novel *The Apothecary* leads to the conclusion that the writer has a high level of artistic skill and has made an important contribution to contemporary Ukrainian literature.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Винничук Ю.П. Аптекар:роман/Ю.Винничук – Харків: Фоліо, 2016. – ст. 443.
2. Войтович В. Міфи та легенди давньої України/ — Вид. 2-ге, доповн. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. — ст. 464: іл. + 16 с. :іл. вкл.
3. Гулюк Є. Відрубані голови і поламані кістки – невже такий страшний кат? Фотографії старого Львова.

URL:<https://photo-lviv.in.ua/vidrubani-holovy-i-polamani-kistky-nevzhetakij-strashnyj-kat/>

4. Діса К. Історія з відьмами. Суди про чари в українських воєводствах Речі Посполитої XVII–XVIII століть.

URI:http://kassiopeya.com/scripts/ajax.php?task=look_inside&id=y3mfurkvobxme.

5. Євменко О. В. Образ ката в романі Винничука «Аптекар»/АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2020. – 141 с.

URL:https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1503/1/aktualni_problemy_2020.pdf#page=141

6. Коцюбинський Михайло Personagrata1907.

URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=2563>

7. Сороченко В. – Не дуже чудодійний бальзам. Рецензія на роман Юрія Винничука «Аптекар».

URL: <https://independentview.net/2016/08/07/retsenziya-na-roman-aptekar/>

8. Чернюк С. Л. Комунаційна ризоматика роману Ю. Винничука «Аптекар» / С. Л. Чернюк // Наукові праці [

- Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія. Серія : Філологія. Літературознавство. - 2016. - Т. 276, Вип. 264. - ст. 121-126.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufl_2016_276_264_23
9. Юхимук Я. В. Екфразис як функціональна складова інтермедіальності та інтертекстуальності / Я. В. Юхимук // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія : Філологія. Літературознавство. - 2015. - Т. 259, Вип. 247. - ст. 155-160.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufl_2015_259_247_31
10. Грона, Н. Постмодерністський дискурс роману Ю. Винничука «Аптекарь»: танатологічний аспект / Н. Грона, Т. Дорожко, Я. Недашківська // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2020. – Вип. 32, т. 1. – ст. 106–111.
URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/32_2020/part_1/18.pdf
11. Гумін О.М, Коваль М.М. «Форми та видикатування»/ Серія ПРАВО. Випуск 46. Том 2, ст. 80.
URL
:<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/34295/1/%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%9C%D0%98%20%D0%A2%D0%90%20%D0%92%D0%98%D0%94%D0%98%20%D0%9A%D0%90%D0%A2%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf>
12. Ціхотський І. Л., Боросовська І. І. Мова та стиль історичної балеристики Юрія Винничука (на матеріалі діалогії «Аптекарь» та «Сестрикрові»)(2021)/ вченні записки Таврійського національного університету імені В. О. Вернадського/ т. 32, ст. 72 – 75.

URL:https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/part_1/2-1_2021.pdf

13. Словник української мови: в 11 томах. — Том 11, 1980. — Ст. 266.
14. Українська Літературна Енциклопедія: електронна версія видання : т. 1-3 / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка; Редкол.: І. О. Дзеверін (відповід. ред.) та ін. — Київ: Голов. ред. УРЕ ім. М. П. Бажана, 1988/1995; 1990.
URL: <http://litopys.org.ua/ulencycl/ule.htm>
15. Heffernan J. A. W. Museum of Words: The Poetics of Ekphrasis from Homer to Ashbery / James A. W. Heffernan. — Chicago : University of Chicago Press, 2004. — 257.